

INGURUNEA DESKUBRITUZ

Ikasleak hozitu Txikipedia loratzeko

2021-22 ikasturtean Gipuzkoako ikastetxe askotan udaberria sekula baino gehiago loratu zen. Ez eguraldiak hala eragin zuelako, baizik eta irakasleen eta ikasleen begiek inoiz baino atentzio handiagoarekin erreparatu ziotelako inguruneari. Landarez eta lorez beterik zegoen inguruko zelai, belaze, belai edo eskola inguruko lorategi txikiari. Eta hor hasi ziren zalantzak, zurtoin, hosto, hazi, fruitu eta lore, guztiak ala guztiak ezberdinak zirela ohartu zirelako eta ikusi zutelako, ikusi, itsutasuna noraino iristen den. Landare itsutasuna ikusi (eta sentitu) zuten, alegia.

Eta hala, Eskolako Agenda 2030aren haritik, Gipuzkoako hainbat ikastetxe hasi ziren lantzen zelai batek ekosistema moduan duen garrantzia, eta landareak bere bakardadean egin dezakeen funtzioa, edota espezie bakoitzak baduela bere txokoa, hezetasun, argitasun, lurzoru eta beste hamaiak faktoreren arabera aldatzen dena. Ikusi zuten inguruko zelai guztiak ezberdinak direla, eta gizakiaren erabilerak ere baldintzatzen duela horien izaera. Beraz, gizakiaren arabera aldatzen dela paisaia ere, eta paisaiak berak baldintzatuko duela, gero, zein fauna espezie biziko diren bertan. Zenbat eta landare ezberdin gehiago izan, orduan eta biodibertsitate handiagoa izango da ordura arte ezkutuan pasatu diren zomorro txikien munduan. Aniztasuna luparekin ere beha daitekeelako.

Gipuzkoako 50 ikastetxek baino gehiagok babesgune txi-

 HEZKUNTZA / Iñaki Sanz-Azkue

Urtarrilaren 26an Ingurumen Hezkuntzako Nazioarteko Eguna da. Sarri azpimarratzen da hezkuntzan, hainbat kontzeptu eta gai jorratzeko, ezinbestekoa dela material egokia sortzea eta hori eskuragarri izatea. Material egokia, eta euskaraz, ikasleek erabiltzeko moduan egon dadin. Denon eskura, erraz iritsi gaitezen. Horiek sortzeko bidean, alabaina, izaten dira trabak eta ezinak, denborak infinituraino atzeratzen dituzten proiektuak, eta beraz, material faltak zenbait eduki lantzeko nagia eragiten du. Txikipediak eta Ingurugelak buelta txiki bat eman nahi izan zioten kontu horri eta hauxe pentsatu zuten: eta gaia lantzen badugu materiala sortzen dugun bitartean? Eta horrela hasi ziren, 2022ko udaberrian, ordura arte falta ziren dozenaka landareren euskarazko artikuluak sortzen elkarlanean. Ikasleak, irakasleak, ikastetxeak, Txikipedia eta Ingurugela. Guztiak proiektu berean, ikasleak hozitzeko asmoz, Txikipedia loratzen amaitzeko.

Irungo Eguzkitza ikastetxeko lau ikasle, aukeratutako eremua aztertzen. GAUR8

ki bat sortu zuten, eskola inguruan edo Udalak eskainitako parkeren batean, esaterako. Eta bertan landareak loratzeko eta intsektuak erakartzeko irla txiki bat sortu zuten ikasleen begietara. Belarrari bere kasa hazten uzten zitzaion paradisu bat, eremu urbanoan. Eta landu zuten didaktikoki, EHUko Arantza Aldezabalen laguntzarekin, begiak zorroztu eta inguruan ditugun zelaien azterketa bat egiteko eta horiek ere baloratzeko behar zuten moduan. Hezkuntza zelaietara atera zen. Landareak ikusi eta aztertzeraz.

LANDARE ITSUTASUNA, ARGITZEN
Babesguneako landareei begira,

ordea, zalantza handiak hasi ziren sortzen. Irakasleak zein ikasleak konturatu ziren, bertakoak, egunero ikusten zituzten landare (eta lore) horiek, behin baino gehiagotan nahi gabe zapaldu dituzten horiek, oharkabea pasatzen zirela haien begien aurrean. Ikusi ere ez zituztela egiten, itsu egongo balira bezala landareen munduaren aurrean. Materiala eskatu zuten, eta eman zitzaizkien baliabideak: mugikorrerako app-ak, gidaliburuak, webgune batzuk, eta... Txikipedia? «Txikipedian ez dago apenas landararik...».

Hala, Eskolako Agenda 2030aren ardura zeraman Ingurugelak, Aranzadiko Botanika Sailaren laguntzarekin, 120 espezie baino gehiagoren zerrenda osatu zuen. Ia guztiak bertako landareak: arruntak, mehatxatuak, urriak eta ugarriak, txikiak, handiak... Dibertsitate handiko zerrenda osatu zuten. Eta proposatu zitzairen ikastetxeei, lanketa egiten zuten bitartean, Txikipedia hornituko zuten landareei buruzko artikuluak ikasleekin osatzea. Nahi zituzten landareak hartzeko aukera izango zuten, baina bi izango ziren Txikipediara modu ofizialean igoko zirenak. Ikastetxe bakoitzak bi landare eskainiko zitzaion gizarteari baita hezkuntzari ere.

IKASLEAK... ETA IRAKASLEAK

Gipuzkoako ia eskualde guztietan prestatu ziren formazio saioak. Eskolako Agendan parte hartzen zuten ikastetxeetako koordinatzaileen elkarguneetan, koordinazio bileretara gerturatu ziren Galder Gonzalez eta Aiora Mujika Euskal Wikilarien Kultura Elkarteko lan-

Irakasleak, Arantza Aldezabal eta Maddi Artamendiren formazioan.
GAUR8

gileak, eta Txikipediaren erabilerari buruzko prestakuntza eman zuten. Horren ostean, 50 ikastetxek baino gehiagok eman zuten izena denen artean Txikipedia hornitzeko lanketan. Landareei buruzko artikuluak egitea bera izan zen irakasleak zein ikasleak bertako espezieetara gerturatzeko lehen pausoa. Eta egin ziren Txikipediarako artikuluak eskola txikietan, handietan, landa eremuko herrietan zein hirietan. Sarri landareen

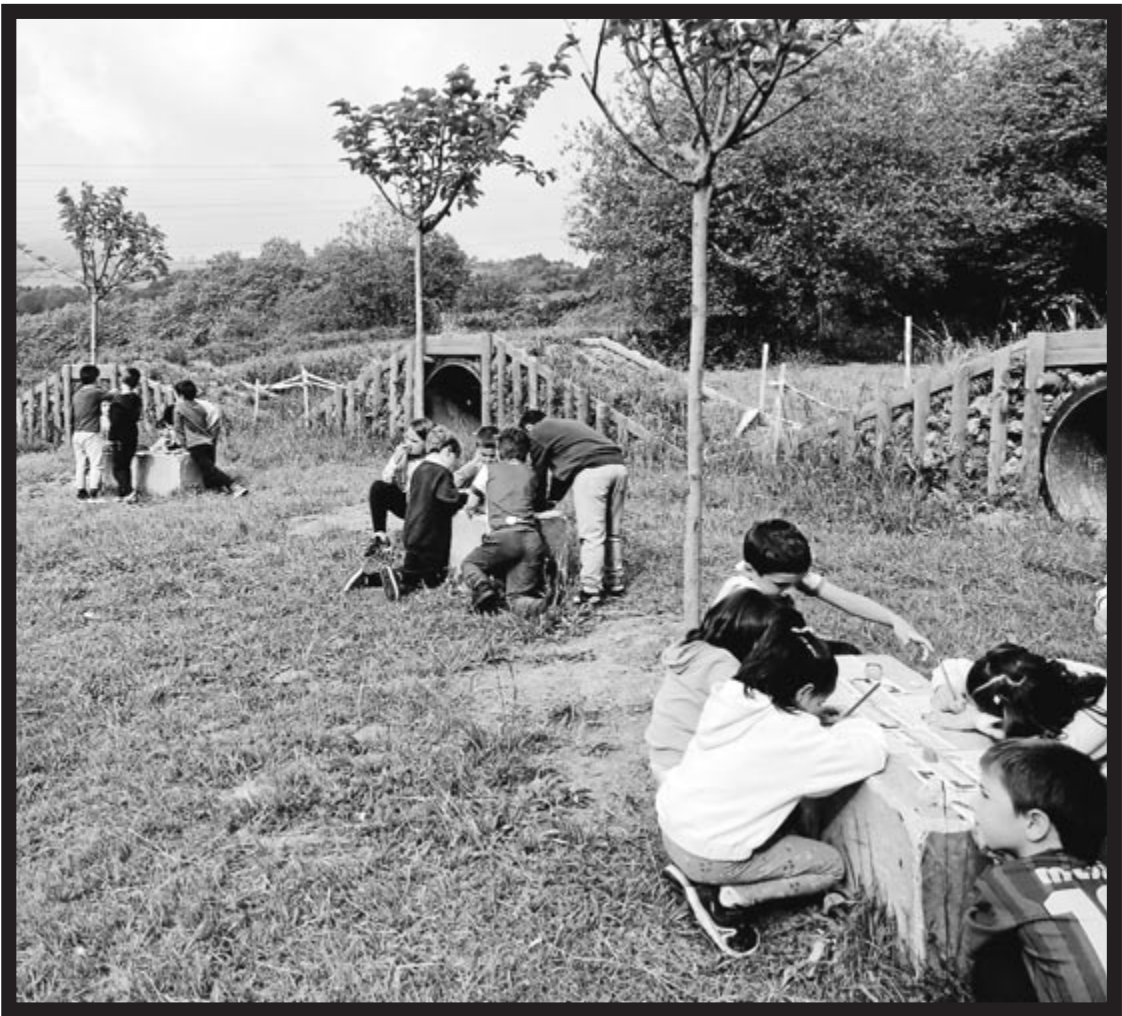
gertutasuna norberaren begien arabera ere badelako, lekuarena baino gehiago.

Babesgune eta artikuluen artean ernatu zen ikasleen landareekiko kuriositatea eta hozitu irakasleek landareekiko itsutasunari buruz zuten informazio gutxia. Txikipediarekin elkarlanean sortu dira, geroztik, 85 landare espezieri buruzko artikuluak. Guztiak, ikasleek eginak. Horietako asko eskola inguruan ikus daitezkeenak.

Urte hasierarekin batera 100 artikulura iritsiko da proiektua. Ikastetxeen arteko elkarlana sustatzea eta bultzatzea bide interesgarria da, ez soilik haien arteko harremanak aberasten dituelako eta lan egiteko modua partekatzen dutelako, baizik eta, ikasketa prozesuan txertatuz gero, gisa honetako emaitzak ere lor daitezkeelako, gizartearentzat onura sortuz eta hezkuntzarentzat interesgarriak izan daitezkeen materialak eginez.

ITSASOKO ARRAINAK ETA ENERGIA

Esperientziaren arrakasta ikusita, Ingurugelak eta Txikipediak elkarlanean jarraituko dute 2023an. Abenduan, jada, izan dira prestakuntzarako tarteak. Urtarriletik aurrera, Euskal Herriko “itsasoko arrainak” izango dira protagonistak Lehen Hezkuntzako umeentzat. Bigarren Hezkuntzakoek eta Batxilergokoek “energia” gaia, gaur egun pilpilean dagoena, izango dute Txikipediarako lan moduan.

Itsasoko arrainen proiektua ere elkarlanaren eredua da, eta hala egin nahi izan da adar asko enbor berari lotuz. Izan ere, begirada eta ikuspuntu ezberdinak dituzten adituak elkar-tzeak ekoizpen bereziak eta aberatsak sortzea ekartzen baitu. Kasu honetan, Txikipe-diak Euskal Herriko kostaldeko hainbat elkarte biltzen di-tuen Itsasoikorekin landu zuen bertako itsasoko arrainei buruzko ezagutza, espezieei buruzko artikulua sortzeko asmoz, hain zuzen ere. Horre-kin batera, EHUKo ilustrazio Zientifikoko Masterreko ira-ksleak eta ikasleak ere sartu dira proiektuan, eta haiek izango dira, zorroztasun zien-tifikoa oinarri hartuta, itsaso-ko arrainen ilustrazioak egin-godituztenak.

Azken pauso horretan, Ingu-rugelak Gipuzkoako ikaste-txeei zabaldu die proiektuan parte hartzeko aukera, eta

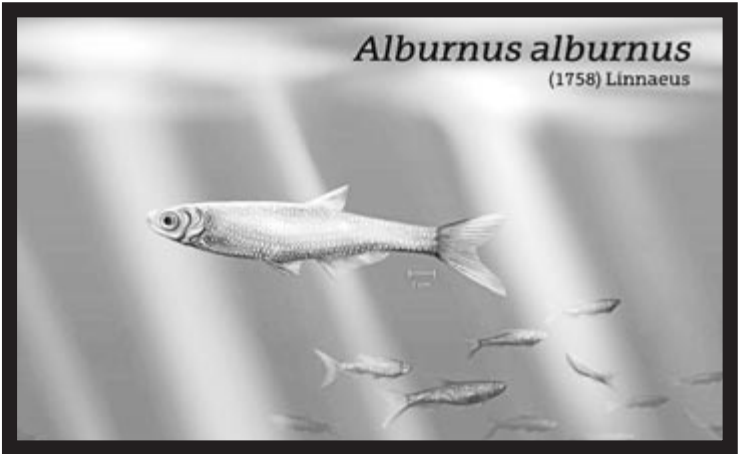
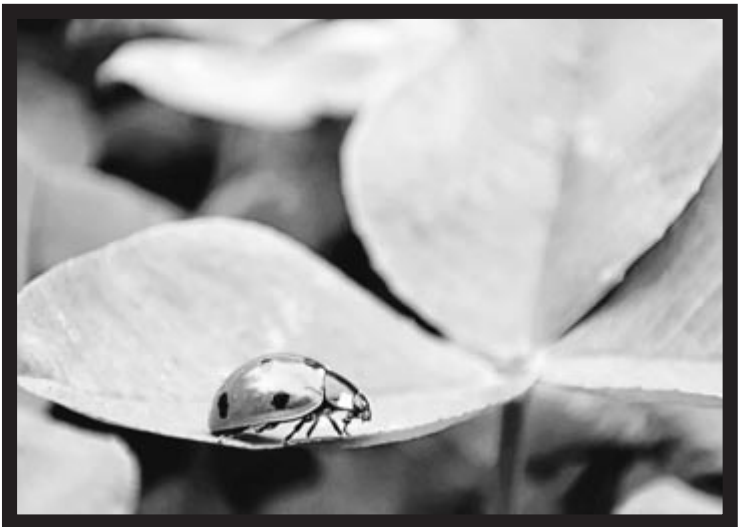
Ezkerrean, Zarauzko La Salle ikastetxeko ikasleak belardi batean lanean. Eskuinean goitik behera marigorringoa hosto gainean, alburnus alburnus espezieko arrain baten ilustrazioa eta ikasleek Txikipedian muki belarrari buruz sortutako fitxa. GAUR8 - Iñaki SANZ-AZKUE - TXIKIPEDIA

ikasleekin batera, gaia lan-tzeaz gain, Txikipedia osatuko duten artikulua egitekoa ere bai.

Irekitako bideak puntu in-teresgarri asko sortu ditu, bai hezkuntza aldetik, bai lan egi-teko moduagatik edota hain-bat elkarte lotuz, nork bere es-perientziatik egin dezakeen ekarpena kontuan izanda, egin den apustuarengatik. Izan ere, haziari hozitzeko bal-dintza egokiak jartzen zaizkio-nean, loraketa errazago ematen baita.

Ikasleen begiek inoiz baino atentzio handiagoarekin erreparatu zioten inguruneari, eta hor hasi ziren zalantzak. Landare itsutasuna ikusi (eta sentitu) zuten, alegia

Proposatu zitzairen ikastetxeei Txikipedia hornituko zuten landareei buruzko artikulua ikasleekin osatzea, bakoitzak bi igoz; bakoitzak gizarteari eta hezkuntzari bi eskainiz

Artikuluak

Wikipe-dia

Itakurri

Aldatu

Aldatu

Karaburu kodera

Itakurri

Itakurri

Getrago

Muki-belar

Itakurri

Aldatu

Aldatu

Karaburu kodera

Itakurri

Itakurri

Getrago

Muki-belarra (Pinguicula grandiflora) landare inbektogilea da.

Entzun!

Nolakoa da?

Landare txikia da, 12-15 zentimetro luze dituen. Lorie moreak ditu, violeten oso antzekoak. Hostoak luze eta berde argi kolorekoak dira. Lore dotoreak emateaz gain, hostoen gainean izaten duen mukiak ematen dio berezitasuna landare honi. Iur gainean zabaldua dituen hostoen gainetik igarotzen diren artekuak mukian itsatsita geratzen dira, ondoren hostoaren bi ikkinetarik erdialdera bildu eta jateko.

Muki-belarraren hostoak.

Non eta noiz aurki daiteke?

Europako banatarik dago. Ia eurpeko herri osoan hazten da, elorriko lurrean. Normalean, 600 eta 2300 metroko garaiera duen mendietan lopa daiteke. Gure mendietan 1000 m inguruan aurki dezakegu.

Muki-belarraren loreak.

Zertarako erabili ohi da?

Ebakiak sendatzeko erabili izan da batez ere. Hostoak txikiak ondoren, zauri egin berrien gainean jarri ohi da. Abereei ere jartzen zitzaizkien muki-belarraren hostoak zauriak sendatzen laguntzeko.

Europako iparraldean (Norvegia, Suedia...), hostoak esnea gatzatu edo mamitzeko erabiltzen da.

Esteka interesgarriak

Bideoa: <https://www.youtube.com/watch?v=vjgUT3PPH1z0>

Txanxangorri aldizkaria: https://issuu.com/txanxangorri_albizkaria/docs/txanxangorri_56

Ba al dakizu

Sustatu eta hostoak dituen muki-belarra, baina hostoak dituen muki-belarra erabili izan da.